

УДК 94(100):328.1-049.2(410:477)“2014”

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/his.2025.59.13723>

ПОЧАТОК ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: ПАРЛАМЕНТСЬКІ ДЕБАТИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ (лютий–березень 2014)

Зоя БАРАН

Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра світової історії модерного часу,
вул. Університетська, 1, 79000, м. Львів, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9685-3953>

Стаття присвячена висвітленню позиції Великої Британії щодо початку агресії Росії проти України в 2014 р. На основі матеріалів парламентських дебатів перших двох місяців війни встановлено, що офіційний Лондон і депутати парламенту країни висловили абсолютну підтримку України, поклавши частково провину за початок війни на міжнародну спільноту, яка не виявила рішучості в засудженні попередньої російської агресивної політики щодо Грузії, Молдови, справ Олександра Литвиненка та Сергія Магнітського. Парламентарі визнали, що Росія, анексувавши Крим, порушила статут ООН, Заключний акт Ради з безпеки і співробітництва в Європі, Будапештський меморандум 1994 р. та низку інших міжнародних договорів. Британські політики відкинули наведені Росією аргументи для пояснення своїх дій, констатувавши, що справжня її мета – повернення України у свою сферу впливу. Вирішення українсько-російського конфлікту парламентарі розглядали через застосування норм міжнародного права, водночас закликаючи до солідарності з Україною, прийняття жорстких санкційних заходів задля стримування агресора, перегляду оборонної стратегії та зміцнення військових потужностей своєї країни перед загрозою глобальній безпеці. Політику щодо України британські парламентарі пов'язували з проведенням українською владою внутрішніх реформ. Досягнення міжпартійного консенсусу в парламенті створило необхідне підґрунтя для ухвалення урядом Сполученого Королівства антиросійських санкцій, його активній позиції в підтримці України на міжнародній арені.

Ключові слова: російсько-українська війна, глобальна безпека, Велика Британія, парламентські дебати, Україна, Крим.

Постановка проблеми. 2014 рік став переломним для України: Революція Гідності, анексія Криму Росією, російська збройна агресія на Донбасі поставили Україну в центр світової уваги. Ці події викликали бурхливу реакцію міжнародної спільноти, зокрема, й Великої Британії. Відносини України зі Сполученим Королівством, що були встановлені 10 січня 1992 р., пройшли декілька періодів розвитку. З 2014 р. і до сьогодні це період їхньої активізації, взаємодії на фоні агресії Росії проти України, проведення українською владою внутрішньодержавних реформ.

Після критичних подій 18–20 лютого 2014 р. у Києві, коли відбулося застосування силовиками вогнепальної зброї проти демонстрантів (результатом стало відсторонення 22 лютого Верховною Радою від виконання обов'язків Президента України Віктора Януковича) і початку війни Росії проти України, українське питання опинилося в центрі обговорення політичними колами Великої Британії.

Мета даної статті проаналізувати парламентські дебати, які відображають позицію британського уряду і парламенту щодо подій російсько-української війни.

Виклад основного матеріалу. За період лютого–березня 2014 р. у Палаті громад відбулося п'ять таких дебатів (24 лютого, 4, 5, 10, 18 березня), а в Палаті лордів – сім (24, 27 лютого, 4, 10, 13, 18, 25 березня). Українські сюжети розглядалися і окремим питанням, і в контексті глобальних загроз у нових геополітичних умовах. Таку увагу до українських проблем можна пояснити пануванням у Великій Британії переконання, що від успішності внутрішньополітичних змін в Україні та зупинення російської агресії значною мірою залежала не лише доля країни як такої, але і майбутній вектор розвитку регіону загалом¹. 24 лютого в обох палатах Сполученого Королівства пройшли слухання під назвою “Україна, Сирія та Іран”. Перед депутатами Палати громад із заявою щодо ситуації в Україні виступив Державний секретар у закордонних справах та справах Співдружності Вільям Хейг (глава британського зовнішньополітичного відомства, обов'язки виконував до липня 2014 р.). Британський міністр повідомив про події в Україні, охарактеризувавши їх, як найгірше кровопролиття “з часів падіння комунізму” (зокрема йшлося про розстріли 20 лютого на Інститутській). Палата громад висловила співчуття родинам тих, хто загинув, або був поранений.

¹ Hansard. House of Commons. Ukraine, Syria and Iran. Vol. 576: debated on Monday 24 February 2014, <https://hansard.parliament.uk/Commons/2014-02-24/debates/1402248000002/UkraineSyriaAndIran?highlight=ukraine#contribution-1402248000268> (доступ отримано: 07.12.2024).

Політик також коротко ознайомив із політичною ситуацією в Україні, наголосивши на кількох моментах: нагальній потребі в конституційній реформі та вільних виборах, розбудові стабільної політичної структури, реформах для досягнення економічної стабільності та припиненні всеохоплюючої корупції. Вільям Хейг підкреслив, що інтерес Великої Британії “демократія, права людини та верховенство права в Україні”², але це не повинно виключати “економічного співробітництва та роботи з Росією з багатьох питань”³. У дискусії взяли участь депутати – представники різних політичних сил, у виступах яких звучали твердження, що стосувалися і загальноєвропейської, і внутрішньополітичної ситуації в Україні. В обговоренні висловлювалися думки, про те, що Україну не можна розглядати як “шахову дошку холодної війни”; необхідна єдність всередині ЄС у діях стосовно засудження російської агресивної політики; притягнення винних у розстрілах на Майдані у Києві до відповідальності; засудження корупції та непотизму, що охопили всі гілки української влади.

Водночас, консерватор Едвард Лей закликав уникати, за його словами “русофобії в даній дискусії”. У своєму виступі він зазначив, що “Україна” російською означає “прикордоння”, вона завжди була законною сферою інтересів Росії, у формі Київської Русі – складала основу сучасної Російської держави. Тому, висловив припущення: чи не краще прийняти факт, що лише росіяни можуть врятувати цю державу⁴. Щоправда, у відповідь, міністр наголосив, що в дипломатії Великої Британії немає місця русофобії, а Росія повинна “поважати демократичні бажання народу України”⁵. Лейборист Кріс Браянт закликав відкинути розмови про Україну як частину Росії⁶.

Аналогічне обговорення 24 лютого відбувалося в Палаті лордів⁷. Як і в Палаті громад, виступаючі наголошували на полярності українського суспільства, наявності глибоких відмінностей між тими, хто приймає європейську ідентичність, і тими, хто повертається до російської⁸. Лорди у своїх виступах наголошували, що “мова 1941 р.” не може використовуватися в ХХІ ст., а висловлювання Росії про так зване братнє втручання наштотували їм на аналогії з подіями в Чехословаччині 1968 р.⁹ Під час цих дебатів депутати торкнулись і питання Криму. Доповідачі не заперечували необхідності надання Україні економічної допомоги, водночас висловлювали побоювання щодо ймовірної спокиси залучення України до військового союзу. Парламентарі вважали, що з огляду на базування в головному українському порту Севастополі російського Чорноморського флоту, такий альянс був би “повним божевільям”¹⁰.

27 лютого 2014 р. центральним у Палаті лордів знову було питання України¹¹. Звучали поодинокі заяви, що Росія має законні інтереси в Україні, а Велика Британія повинна намагатися уникати провокацій. Так, Лорд Дональд Андерсон висловив пропозицію, щоб уряд закликав нову українську владу уникати будь-яких військових альянсів, які Росія може вважати провокаційними¹². Також із вуст лорда Девіда Едварда Лі звучала теза, що географічно Севастополь знаходиться в Криму, який є суверенною територією Росії¹³.

Верховна Рада України 2 березня 2014 р. у своєму зверненні до парламентів держав-підписантів Будапештського меморандуму 1994 р. закликала направити місії спостерігачів до України, а також організувати групу для ведення переговорів із Росією¹⁴. У той же день

² Hansard. House of Commons. Ukraine, Syria and Iran. Vol. 576: debated on Monday 24 February 2014, col. 27.

³ Ibid, col. 38.

⁴ Ibid, col. 37.

⁵ Ibid, col. 37.

⁶ Hansard. House of Commons. Ukraine, Syria and Iran. Vol. 576: debated on Monday 24 February 2014, col. 38.

⁷ Hansard. House of Lords. Ukraine, Syria and Iran. Vol. 752: debated on Monday 24 February 2014, <https://hansard.parliament.uk/Commons/2014-02-24/debates/1402248000002/UkraineSyriaAndIran?highlight=ukraine#contribution-1402248000268> (доступ отримано: 15.11.2024).

⁸ Hansard. House of Commons. Ukraine, Syria and Iran. Vol. 576: debated on Monday 24 February 2014, col. 39; Hansard. House of Lords. Ukraine, Syria and Iran. Vol. 752: debated on Monday 24 February 2014, col. 755

⁹ Hansard. House of Lords. Ukraine, Syria and Iran. Vol. 752: debated on Monday 24 February 2014, col. 755.

¹⁰ Ibid., col. 761–762.

¹¹ Hansard. House of Lords. Ukraine. Vol. 752: debated on Thursday 27 February 2014, col. <https://hansard.parliament.uk/lords/2014-02-27/debates/14022779000577/Ukraine> (доступ отримано: 17.11.2024).

¹² Hansard. House of Lords. Ukraine. Vol. 752: debated on Thursday 27 February 2014, col. 1011.

¹³ Ibid., col. 1012.

¹⁴ Про звернення Верховної Ради України до парламентів держав-гарантів безпеки України та міжнародних організацій. Постанова Верховної Ради України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, №12, ст.213, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/845-VII#Text>

офіційний Лондон відмовився брати участь у підготовці до саміту G8 у Сочі (мав відбутися в червні), обравши курс на політично-дипломатичну ізоляцію Росії. Також Велика Британія у взаємодії зі США почала просувати ідею необхідності запровадження санкцій щодо Росії. Із візитом до України 2 березня 2014 р. прибув Державний секретар у закордонних справах та справах Співдружності В. Хейг. Цим британська сторона чітко давала зрозуміти, що повністю визнає легітимність постреволуційного уряду і готова активно протидіяти порушенню Росією норм міжнародного права¹⁵.

Уже 4 березня 2014 р. слухання під назвою “Україна” пройшли в обох палатах парламенту. У Палаті громад виступив із заявою про ситуацію в Україні глава зовнішньополітичного відомства В. Хейг¹⁶. Політик нагадав присутнім про розвиток подій у лютому 2014 р.: проведення Росією військових навчань біля кордону з Україною, появу озброєних людей в Криму, отримання Путіним дозволу верхньої палати парламенту РФ на використання російських збройних сил будь-де на території України без згоди українського уряду, посиляючись на “загрозу життю російських громадян”. Водночас міністр заявив, що уряд Великої Британії засуджує будь-які порушення суверенітету та територіальної цілісності України, які суперечать зобов’язанням Росії за міжнародними договорами, Договору 1997 р. з Україною, Будапештському меморандуму 1994 р. Він відкинув всі “пояснення” Росією мотивів вторгнення в суверенну державу¹⁷. В. Хейг висловив урядову позицію: уникати будь-якої подальшої військової ескалації; вирішення проблеми щодо російськомовних меншин в Україні повинно відбуватися шляхом переговорів; надати Україні термінову економічну допомогу за умови її готовності до проведення життєво важливих реформ¹⁸. Міністр вкотре наголосив, що національні інтереси Сполученого Королівства полягають у вільній, демократичній, об’єднаній, стабільній і мирній Україні, здатній приймати власні рішення щодо свого майбутнього¹⁹.

Треба зазначити, що Велика Британія одна з перших ухвалила рішення накласти візові заборони і заморозити активи відповідальних за розстріли на Майдані. Рада Безпеки ООН на прохання британського уряду провела термінове засідання, на якому було наголошено на важливості територіальної цілісності України та необхідності зниження напруженості. Уряд Сполученого Королівства підтримав ініціативу розгортання спостерігачів ООН і ОБСЄ в Криму та на сході України. Водночас, у Великій Британії намагалася постійно бути в контакті з керівництвом Росії, закликаючи припинити ескалацію конфлікту.

Британські парламентарі визнали, що події в Україні є найсерйознішою загрозою європейській безпеці за останні десятиліття. На їхню думку, виходом із ситуації мали б стати дипломатичні заходи задля деескалації кризи. Для цього міжнародне співтовариство має продемонструвати єдність і рішучість у пошуках підходу, спрямованого на стабілізацію поточної ситуації, пояснивши російській владі вартість і наслідки цієї агресії²⁰. Водночас парламентарі, піддавшись російським наративам, вкотре наголошували на необхідності захисту українським урядом російськомовного населення в Україні та запевнення Росії, що зміцнення зв’язків між Україною та ЄС не слід розглядати як такі, що обов’язково зашкодять російсько-українським двостороннім відносинам²¹.

Консерватор Пітер Тейпсел у своєму виступі часткову провину за українську кризу переклав на Брюссель, зауваживши, що якщо надалі рухатися в напрямку розширення кордонів співтовариства до Монголії, тоді “справді закінчимо третьою світовою війною”²².

Частиною проблеми політики називали й прагнення розширити НАТО далі на схід. Тому, були озвучені ідеї запровадження довгострокового нейтралітету та деескалації присутності НАТО біля кордонів Росії²³. Міністр В. Хейг натомість висловив сумнів щодо того, чи дії Росії дійсно спрямовані на зменшення присутності НАТО в країнах, які межують з нею. Зрештою він визнав, що членство в

¹⁵ Сергій Солодкий, Белесков Микола. *Аудит зовнішньої політики. Дискусійна записка* (Київ: Інститут світової політики, 2017), 12.

¹⁶ Hansard. House of Commons. Ukraine. Vol. 576: debated on Tuesday 4 March 2014, col. 755, <https://hansard.parliament.uk/Commons/2014-03-04/debates/14030455000002/Ukraine?highlight=ukraine#contribution-140304550000081> (доступ отримано: 07.12.2024).

¹⁷ Hansard. House of Commons. Ukraine. Vol. 576: debated on Tuesday 4 March 2014, col. 755–756.

¹⁸ Ibid, col. 756.

¹⁹ Ibid, col. 758.

²⁰ Ibid, col. 758.

²¹ Ibid, col. 759.

²² Ibid, col. 761.

²³ Ibid, col. 771.

²⁴ Ibid, col. 771.

НАТО для України не було перспективою²⁴, як і членство в Європейському Союзі: “асоціація з ЄС і поглиблена та всеосяжна зона вільної торгівлі з ЄС – ось що пропонується. Будь-яка можливість членства в ЄС надто віддалена, щоб бути реальною можливістю в осяжному майбутньому”²⁵.

Також П. Тейпсел наголосив, що жоден російський уряд, незалежно від політичного складу, ніколи не відмовиться від Криму чи Севастополя, а російський народ висловлює абсолютну підтримку президентові Путіну в цьому питанні²⁶. Тезу про те, що Росія тривалий час готувалася до захоплення Криму аргументував Державний секретар у закордонних справах та справах Співдружності В. Хейг. На думку міністра, відсутність будь-яких розпізнавальних знаків на російських військах під час вторгнення в Крим, доводить, що операція була добре і давно спланована, введена в дію таким чином, щоб мінімізувати реакцію міжнародної спільноти²⁷.

У процесі дебатів політики також проводили певні паралелі з діями російської влади в Україні та Грузії, Абхазії, Південній Осетії, Придністров’ї²⁸. Так, очільник зовнішньополітичного відомства Сполученого Королівства В. Хейг зазначив, що мета Кремля одна: зашкодити та постійно перешкоджати вільному й демократичному функціонуванню України, Грузії, Молдови, їхньому співробітництву з ЄС та НАТО²⁹. Депутати та міністр визнали, що слабка реакція на попередні агресивні дії Росії спричинила їх повторення уже на території України. Парламентарі висловлювали побоювання щодо ймовірності подальших експансіоністських планів Росії, зокрема щодо Польщі та країн Балтії³⁰, а тому постійно наголошували на необхідності об’єднання зусиль, щоб “Крим не перетворився на Абіссінію чи Судети ХХІ ст.”³¹ Водночас, деякі політики наголошували, що необхідно усвідомлювати той факт, що будь-яку розважливу відповідь європейської спільноти на дії Росії, вона може сприйняти як прояв слабкості³². Тому, Захід повинен об’єднатися навколо жорсткішої відповіді, і на підтримку цього Велика Британія має продемонструвати, що вона активно розглядає всі форми економічних санкцій³³. Розуміючи джерела фінансування агресивної політики Росії, депутати парламенту закликали зробити країни Центральної та Східної Європи менш залежними від імпорту нафти та газу з Росії³⁴.

У Палаті лордів 4 березня також обговорювали питання України³⁵. Присутні, ознайомившись із заявою Державного секретаря у закордонних справах та справах Співдружності В. Хейга, висловили свою підтримку основоположним тезам. Неодноразово підкреслювалося, що національний інтерес Сполученого Королівства полягає у дотриманні міжнародного права, вільній, демократичній, об’єднаній, стабільній і мирній Україні, здатній приймати власні рішення щодо свого майбутнього³⁶. Усі політики наголошували на необхідності деескалації конфлікту і здійснення дипломатичних кроків для досягнення мети. Водночас висловлювалися побоювання, що Росія не відступить, позаяк “йдеться про повернення України в сферу впливу Росії, а не про щось інше”³⁷, “відновлення кордонів радянської імперії та царської імперії”³⁸. Присутні на засіданні визнали важливість надання економічної допомоги Україні³⁹ та застосування найжорсткіших санкцій щодо Росії⁴⁰. Як і в Палаті громад, політики наводили паралелі з подіями в Чехословаччині 1968 р. і Грузії 2008 р., висловлювали побоювання щодо ймовірності поширення експансіоністських намірів Путіна вже на країни-члени НАТО⁴¹. Водночас, лорд Джуліан Гренфелл закликав присутніх позбутися будь-яких ілюзій стосовно Путіна, який, судячи з заяв, абсолютно не зважає на погрози, його не лякають жодні санкції⁴². Лорд зауважив, що Україна

²⁵ Hansard. House of Commons. Ukraine. Vol. 576: debated on Tuesday 4 March 2014, col. 780.

²⁶ Ibid, col. 761.

²⁷ Ibid, col. 763.

²⁸ Ibid, col. 769.

²⁹ Ibid, col. 769.

³⁰ Ibid, col. 778.

³¹ Ibid, 769.

³² Ibid, col. 767.

³³ Ibid, col. 776, 777.

³⁴ Ibid, 769.

³⁵ Hansard. House of Lords. Ukraine. Vol. 752: debated on Tuesday 4 March 2014, <https://hansard.parliament.uk/Lords/2014-03-04/debates/14030462000469/Ukraine?highlight=ukraine#contribution-14030462000128> (доступ отримано: 08.12.2024).

³⁶ Hansard. House of Lords. Ukraine. Vol. 752: debated on Tuesday 4 March 2014, col. 1227.

³⁷ Ibid, col. 1228.

³⁸ Ibid, col. 1232.

³⁹ Ibid, col. 1229.

⁴⁰ Ibid, col. 1232.

⁴¹ Ibid, col. 1234.

⁴² Ibid, col. 1235.

не зможе існувати як держава, якщо частина цієї нації перебуватиме в постійних загрозах з боку Росії, тому висловив дещо наївну пропозицію досягти домовленості про повернення Криму до складу Російської Федерації. Тоді, на його думку, хоча й у східній Україні все ще існуватимуть проблеми, але держава матиме можливості для вирішення всіх своїх інших проблем⁴³. Проте, Старша державна міністерка закордонних справ і Співдружності (заступниця міністра закордонних справ) баронеса Саїда Варсі (вересень 2012–серпень 2014) заявила, що позиція уряду однозначна: були порушені суверенні права нації, тому залишатись осторонь Велика Британія не буде⁴⁴.

Для роз'яснення позиції британського уряду щодо нагальних питань на засідання Палати громад 5 березня прибув прем'єр-міністр Девід Кемерон (2010–2016)⁴⁵. У запитаннях парламентарів та відповідях на них міністра звучала цілковита одностайність стосовно оцінки дій Росії. Наголошувалося на безпідставності порушення суверенітету, незалежності та територіальної цілісності України, необхідності надання підтримки українському уряду. Міністр визначив мету Сполученого Королівства – стримати подальші військові дії Росії та деескалювати ситуацію⁴⁶. Про подальші кроки уряду Великої Британії Д. Кемерон доповідав у парламенті 10 березня, звітуючи, зокрема, про екстрене засідання Європейської ради⁴⁷. Політик зазначив, що переглядаються всі угоди про двостороннє співробітництво з Росією, ознайомив присутніх з ініціативами щодо спільних кроків євроспільноти з вирішення нагальної ситуації⁴⁸. Велика Британія стала лідером у введенні обмежень та санкцій проти РФ серед країн-учасниць ЄС. Також йшлося про надання допомоги Україні у проведенні вільних і чесних виборів, реформ державного управління, фінансової тощо. “Україна повинна мати можливість обирати власне майбутнє та бути мостом між Росією та Європою”, – наголосив прем'єр у своєму виступі в Палаті громад⁴⁹. Д. Кемерон та усі парламентарі наголошували на нелегітимності проведення референдуму щодо статусу Криму. У цьому контексті у процесі дебатів було порушене питання аналогії з відокремленням Косова від Югославії та послідовною підтримкою цього процесу ЄС⁵⁰. Адже цей аргумент використовувала Росія щодо Криму. Прем'єр-міністр спростував будь-які інспірації на цю тему, нагадавши про існування реальної небезпеки для косовців, які проживали в Сербії⁵¹. Також у виступах розвінчувався російський фейк про потребу захисту в Україні російськомовних⁵².

Під час дебатів у Палаті лордів 10 березня депутати наголошували, що підтримують заохочення діалогу з Росією і водночас висловлювались за максимальний тиск на російський уряд, розуміючи, що нерішучість чи слабкість з боку ЄС дасть неправильне повідомлення Путіну⁵³. Як і в Палаті громад, лорди підкреслювали, що мовчання країн Заходу щодо дій РФ у Грузії, Путін розцінив наступним чином: встановлення статус-кво є зеленим світлом для реалізації такого ж сценарію в Україні та в Криму зокрема⁵⁴.

Питанню Криму було присвячене спеціальне обговорення, що відбулося 13 березня в Палаті лордів⁵⁵. Політики були єдині щодо того, що анексія Криму Росією вимагає додаткової жорсткішої

⁴³ Hansard. House of Lords. Ukraine. Vol. 752: debated on Tuesday 4 March 2014, col. 1235–1236.

⁴⁴ Ibid., col. 1236.

⁴⁵ Hansard. House of Commons. Ukraine. Engagements. Vol. 576: debated on Wednesday 5 March 2014, <https://hansard.parliament.uk/Commons/2014-03-05/debates/14030567000019/Engagements?highlight=ukraine#contribution-14030567000103> (доступ отримано: 08.12.2024).

⁴⁶ Hansard. House of Commons. Ukraine. Engagements. Vol. 576: debated on Wednesday 5 March 2014, col. 882

⁴⁷ Hansard. House of Commons. European Council. Vol. 577: debated on Monday 10 March 2014, <https://hansard.parliament.uk/Commons/2014-03-10/debates/14031014000002/EuropeanCouncil?highlight=ukraine#contribution-14031014000320> (доступ отримано: 17.12.2024).

⁴⁸ Hansard. House of Commons. European Council. Vol. 577: debated on Monday 10 March 2014, col. 25–26.

⁴⁹ Ibid., col. 27.

⁵⁰ Внаслідок війни 1999 р. між сербами та албанцями край перейшов під контроль ООН. Номінально залишаючись сербською провінцією, регіон став протекторатом ООН. 17 лютого 2008 р. парламент Косова проголосив незалежність краю в односторонньому порядку. Процес визнання незалежності Косова більшістю європейських держав і США тривав понад вісім років (див. Олександр Павленко, *Позиція міжнародного співтовариства щодо самовизначення Косова (1990–2010-ті роки)*. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук (Київ–Тернопіль, 2018).

⁵¹ Hansard. House of Commons. European Council. Vol. 577: debated on Monday 10 March 2014, col. 39.

⁵² Ibid., col. 42.

⁵³ Hansard. House of Lords. European Council. Vol. 752: debated on Monday 10 March 2014, col. 1583, <https://hansard.parliament.uk/Lords/2014-03-10/debates/14031020000154/EuropeanCouncil?highlight=ukraine#contribution-14031020000058> (доступ отримано: 17.12.2024).

⁵⁴ Hansard. House of Lords. European Council. Vol. 752: debated on Monday 10 March 2014, col. 1588.

⁵⁵ Hansard. House of Lords. Crimea. Vol. 752: debated on Thursday 13 March 2014, <https://hansard.parliament.uk/Lords/2014-03-13/debates/14031365000470/Crimea?highlight=ukraine#contribution-14031365000054> (доступ отримано: 07.12.2024).

відповіді Заходу. Зокрема лорд Дональд Андерсон висловив припущення, що очільник Кремля сподіватиметься саме на слабку відповідь Заходу, з огляду на прецеденти в Грузії, реакцію на отруєння Олександра Литвиненка в 2006 р. та справу Сергія Магнітського у 2009 р.⁵⁶ Старша державна міністерка закордонних справ і Співдружності Баронеса Варсі наголосила, що позиція уряду залишається незмінною – деескалація ситуації та вирішення проблеми дипломатичним шляхом⁵⁷.

16 березня 2014 р. на території окупованого Росією Кримського півострова відбувся псевдореферендум про статус Криму. Наступного дня окупаційна влада оголосила про свій намір, спираючись на результати референдуму, приєднатися до Росії. Уже 18 березня Путін підписав відповідний договір⁵⁸. 21 березня, після ратифікації російським парламентом угоди, Путін підписав закон про офіційне приєднання Криму до Росії⁵⁹.

Ці події спричинили активне обговорення у парламенті Великої Британії 18 березня⁶⁰. Глава зовнішньополітичного відомства В. Хейг у виступі в Палаті громад вкотре наголосив, що події в Україні є найсерйознішим випробуванням європейської безпеки в ХХІ ст. і тягар реагування на кризу значною мірою лежить на лідерах Європейського Союзу. Керівник Форин-офісу озвучив дві цілі Сполученого Королівства: бачити стабільну, процвітаючу та єдину Україну, здатну визначати своє майбутнє, вільну від зовнішнього тиску чи втручання і дотримання міжнародного права та статуту Організації Об'єднаних Націй, усіх договорів, тобто міжнародна система, заснована на визначених правилах⁶¹. Однак, підкреслив міністр, дії Росії у Криму грубо порушують усі ці фундаментальні принципи і загрожують майбутньому України. Також однозначною була позиція В. Хейга щодо визнання референдуму в Криму незаконним, який відбувався, за словами міністра, в умовах окупації півострова понад 20 000 російських військ⁶², із порушеннями усіх міжнародних правил. Зрештою, наголосив політик, його результати не відображають поглядів меншин у Криму, адже татарська мусульманська меншина регіону, яка становить від 14% до 15% населення, бойкотувала референдум. В. Хейг закликав Палату громад визнати незаконність не лише референдуму, але й усіх останніх дій Росії в Криму⁶³.

При обговоренні даного питання деякі депутати вдавалися до паралелей із проведенням референдуму в Шотландії⁶⁴. Міністр аргументовано розмежував ці події, наголосивши, що референдум у Шотландії був узгоджений у парламенті та відбудеться в законний і цілком демократичний спосіб⁶⁵.

У процесі дебатів було підняте питання витрат країни на збройні сили перед “повзучою загрозою 1938 р.”⁶⁶, оскільки 2% ВВП ймовірно може бути недостатньо перед глобальними викликами⁶⁷. Також парламентарі закликали уряд чіткіше висловлювати свою позицію на міжнародній арені, зокрема, пропонували ініціювати виключення РФ із членства в Раді Європи за кричуще порушення статуту 1949 р.⁶⁸ Політики зауважували, що європейська спільнота, у зв'язках з якою Росія зацікавлена

⁵⁶ Hansard. House of Lords. Crimea. Vol. 752: debated on Thursday 13 March 2014, col. 1864.

⁵⁷ Ibid, col. 1863.

⁵⁸ Путін підписав угоду про приєднання Криму до РФ. *BBC News Україна*, 18.03.2014, https://www.bbc.com/ukrainian/news/2014/03/140318_putin_crimea_signing_ak (доступ отримано: 11.11.2024).

⁵⁹ “О ратификации Договора между Российской Федерацией и Республикой Крым о принятии в Российскую Федерацию Республики Крым и образовании в составе Российской Федерации новых субъектов”. Федеральный закон от 21 марта 2014 г. N 36-ФЗ, <https://base.garant.ru/70618344/> (доступ отримано: 11.11.2024).

⁶⁰ Hansard. House of Commons. Ukraine. Vol. 577: debated on Tuesday 18 March 2014, <https://hansard.parliament.uk/Commons/2014-03-18/debates/14031867000001/Ukraine?highlight=ukraine#contribution-14031883000242> (доступ отримано: 20.12.2024); Hansard. House of Lords. Ukraine. Vol. 753: debated on Tuesday 18 March 2014, <https://hansard.parliament.uk/Lords/2014-03-18/debates/14031876000361/Ukraine?highlight=ukraine#contribution-14031889000024> (доступ отримано: 20.12.2024).

⁶¹ Hansard. House of Commons. Ukraine. Vol. 577: debated on Tuesday 18 March 2014, col. 650 У процесі дебатів загалом називалися різні цифри: 20 000, 20 000, навіть 80 000 (House of Lords. Ukraine. Vol. 753: debated on Tuesday 18 March 2014, col. 106).

⁶² Hansard. House of Commons. Ukraine. Vol. 577: debated on Tuesday 18 March 2014, col. 651.

⁶³ Ibid, col. 652.

⁶⁴ 15 жовтня 2012 р. прем'єр-міністр Великої Британії Девід Кемерон та перший міністр регіонального уряду Шотландії Алекс Селмонд підписали угоду, що визначила порядок проведення референдуму про незалежність Шотландії восени 2014 р. (див.: Scottish Government. *Scotland's Future*, 26 November 2013, <https://www.gov.scot/publications/scotlands-future/pages/2/>) (доступ отримано: 07.12.2024).

⁶⁵ Hansard. House of Commons. Ukraine. Vol. 577: debated on Tuesday 18 March 2014, col. 651.

⁶⁶ Ibid, col. 653.

⁶⁷ Ibid, col. 652.

⁶⁸ Ibid, col. 653.

набагато більше, не повинні остерігатися погроз Путіна та демонструвати стійкість та рішучість у своїх діях⁶⁹. Зазначалося, що ЄС є найбільшим економічним партнером Росії з річним товарообігом у 275 млрд фунтів стерлінгів. Тільки Велика Британія обслуговує, принаймні, 2 млрд фунтів стерлінгів російського бізнесу у сфері фінансових послуг на рік⁷⁰. Депутати піддали сумніву тезу, що санкції, запроваджені на той момент ЄС і Великою Британією, будуть достатньо сильними, щоб зупинити подальше вторгнення Росії в Україну⁷¹. Піднімалося питання ролі Туреччини, як члена ОБСЄ, у допомозі зусиллям ЄС і США⁷².

Державний секретар у закордонних справах та справах Співдружності В. Хейг у своїй доповіді також розвіяв російські наративи про причини вторгнення в Україну. Перший – Росія діяла на захист російських співвітчизників, яким загрожувало насильство та гуманітарна криза. Міністр, посилаючись на заяву Верховного комісара ОБСЄ у справах національних меншин, підтвердив, що немає жодних доказів будь-якого насильства щодо росіян в Україні, загрози правам російськомовних, чи навіть російським військовим базам у Криму⁷³. Другий – Росія стверджує, що не зобов'язана виконувати жодні з попередніх угод з Україною, включаючи Будапештський меморандум 1994 р., на підставі нелегітимності нової української влади. Проте, міністр нагадав, що тимчасовий уряд, сформований після відставки колишнього президента Януковича, був затверджений переважно більшістю голосів в українському парламенті, включаючи представників Партії регіонів Януковича; уряд відновив дію Конституції 2004 р. і призначив президентські вибори. Тобто, легітимність нової української влади та її відданість демократії очевидні. До того ж, наголосив В. Хейг, договори та міжнародні угоди укладаються між державами, а не урядами, тому зміна уряду сама по собі не впливає на обов'язкову силу цих угод. Зобов'язання за Будапештським меморандумом залишаються в силі, а Росія грубо порушила свою обіцянку, що в документі звучала як “утримуватися від загрози силою чи її використання проти територіальної цілісності чи політичної незалежності України”⁷⁴. Третій – Росія надалі продовжує заперечувати, що її війська знаходяться в Криму; а, за словами очільника Кремля, “легітимний президент України” – Янукович, має право просити РФ надати йому військову допомогу. Міністр підкреслив, що таке твердження не відповідає нормам української Конституції, яка чітко визначає, що тільки український парламент має повноваження затверджувати рішення про допуск іноземних військ. Четвертий – Росія стверджує, що народ Криму має право на самовизначення, тобто право вибирати приєднання до Росії, посилаючись на Косово як нібито прецедент. В. Хейг розмежував ці дві події, нагадавши, що втручання НАТО в Косово відбулося після масштабних етнічних чисток і злочинів проти людства. Для обговорення майбутнього Косова після конфлікту була сформована міжнародна контактна група, включно з Росією. Незалежність Косова стала результатом дев'яти років роботи косовської влади над виконанням умов незалежної державності та посередництва спеціального посланника ООН. Отже, підсумував міністр, поширюючи такі тези, Росія насправді намагається виправдати свої дії в Україні⁷⁵. Те, що відбувається, наголосив В. Хейг, не що інше як анексія частини суверенної території незалежної європейської держави за допомогою військової сили на тлі стратегічної невдачі російського уряду після падіння президента Януковича та зміни уряду в Україні. Тому, виходячи з цих реалій, резюмував міністр, анексія Криму є спробою відновити перевагу, російський престиж і назавжди позбутися України як держави⁷⁶. Міністр В. Хейг визнав, що події в Криму є такою ж частиною моделі поведінки Росії, як в Південній Осетії, Абхазії та Придністров'ї⁷⁷. Міністр висловив припущення, що оскільки Росія постійно стверджує, що має право на військове втручання будь-де на українській землі, існує великий ризик з її боку подальших агресивних дій. Власне, у лютому 2022 р. Росія розпочала широкомасштабну війну проти України.

Коментуючи дії Росії, парламентарі означили низку проблемних питань. У зв'язку з заявами РФ про захист російськомовних, як привід військового втручання в Україну, парламентарі цілком резонно поставили питання майбутнього Естонії, Латвії та Литви, де є вагома частка російськомовних⁷⁸. Через

⁶⁹ Hansard. House of Commons. Ukraine. Vol. 577: debated on Tuesday 18 March 2014, col. 651.

⁷⁰ Ibid, col. 664.

⁷¹ Ibid, col. 653.

⁷² Ibid, col. 655.

⁷³ Ibid, col. 653–654.

⁷⁴ Ibid, col. 654; Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. 05.12.1994, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_158#Text (доступ отримано: 11.11.2024).

⁷⁵ Hansard. House of Commons. Ukraine. Vol. 577: debated on Tuesday 18 March 2014, col. 654.

⁷⁶ Ibid, col. 655.

⁷⁷ Ibid, col. 656.

⁷⁸ Ibid, col. 655.

порушення Росією низки міжнародних угод і застосування сили для зміни кордонів у Європі, парламентарі загострили увагу на загрозі геополітичній ситуації загалом: безкарність щодо РФ може спонукати й інші країни до початку агресивних дій.

Відповідаючи на питання заходів уряду Великої Британії щодо РФ, міністр В. Хейг озвучив наступні наміри⁷⁹: перегляд двосторонньої військової співпраці; призупинення усіх існуючих ліцензій та заборона опрацювання нових, що стосуються прямого експорту до Росії товарів військового призначення і подвійного використання підрозділами російських збройних сил; призупинення ліцензій на експорт до третіх країн обладнання, якщо існує явний ризик того, що кінцевий продукт буде використано проти України.

Водночас міністр заявив, що українська влада готова, зважаючи на підтримку, яку надають країни ЄС, до економічних та політичних реформ⁸⁰. В. Хейг підкреслив, що символом підтримки України з боку ЄС має стати підписання політичної частини Угоди про асоціацію Україна – ЄС (таке рішення було ухвалене на екстреному засіданні Європейської Ради у відповідь на прохання прем'єр-міністра України)⁸¹. Державний секретар В. Хейг підкреслив, що міжнародна спільнота повинна бути готовою до того, що найближчими роками відносини між Росією та Заходом отримають новий абсолютно відмінний від останніх 20 років формат. Зазначалося, що, ймовірно, такі інституції як G8, працюватимуть без Росії; військове співробітництво та оборонний експорт остаточно будуть згорнуті; прискоряться прийняття рішень щодо зменшення залежності Європи від експорту російської енергії; Росія матиме менший вплив у Європі⁸². Тобто, на переконання В. Хейга, якщо не буде досягнуто прогресу щодо України, відносини між Росією та багатьма країнами світу, постраждають назавжди.

Фактично співдоповідачем виступив представник опозиції, лейборист, тіньовий міністр закордонних справ Великої Британії Дуглас Александер (2011–2015)⁸³. Посилаючись на останній виступ Путіна⁸⁴, парламентар зробив висновок, що реакція міжнародної спільноти виявилася не ефективною для забезпечення зміни політики Росії, існує загроза подальшої ескалації. Водночас, Д. Александер зазначив, що дії Росії – це прояв слабкості, а не сили⁸⁵. На думку політика, очільник Кремля не зміг використати “м’яку силу”, щоб заручитися підтримкою своїх потенційних союзників і сусідів, натомість йому довелося застосувати “жорстку силу” через свою непопулярність і відчуття втрати контролю після подій на вулицях Києва⁸⁶. Аналізуючи економічну ситуацію в Росії, її співпрацю з міжнародними партнерами, політик наголосив, що в найближчій перспективі найпотужнішим засобом змінити курс Кремля є націлювання на ті еліти, на підтримку яких він покладається. Тому, необхідно розглянути можливість подальшого розширення санкційного списку українських і російських посадовців. Якщо короткотермінові заходи не матимуть успіху, Європейський Союз повинен бути готовий посилити тиск, запровадивши санкції проти ширших економічних інтересів Росії, таких як її експорт енергоносіїв, або банківський сектор.

Опозиційний міністр Д. Александер підтримав урядову позицію щодо незаконності проведення референдуму в Криму, незважаючи на його культурні, мовні та історичні зв'язки з Росією⁸⁷. На його думку, поєднання дипломатії, рішучості та спільності дій мало б стати найкращим засобом для деескалації кризи, підтвердження українського суверенітету та збереження європейської безпеки. Політик запевнив британський уряд у цілковитій підтримці опозицією.

⁷⁹ Hansard. House of Commons. Ukraine. Vol. 577: debated on Tuesday 18 March 2014, col. 657.

⁸⁰ Ibid, col. 659.

⁸¹ Політичну частину угоди між Україною та ЄС було підписано 21 березня 2014 р., економічну – 27 червня 2014 р. (Підписання угоди про асоціацію між Україною та ЄС: наслідки, завдання та перспективи. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень, <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2014-04/asociyacya-8775f.pdf>).

⁸² Hansard. House of Commons. Ukraine. Vol. 577: debated on Tuesday 18 March 2014, col. 660.

⁸³ Ibid, col. 660–667.

⁸⁴ Так звана Кримська промова Путіна 18 березня, в якій йшлося про ратифікацію Договору про прийняття Криму та Севастополя до складу Росії. Очільник російської держави звинуватив більшовиків у тому, що вони до складу радянської України “включили значні території історичного півдня Росії”, а керівника КПРС М. Хрущова в тому, що за його ініціативою Кримську область з Севастополем 1954 р. передали УРСР. У промові прозвучало про “державний переворот”, “бандерівців-фашистів”, “підступний Захід” на чолі зі США (Владимир Путин, Обращение Президента Российской Федерации. 2014.18.03, <http://www.kremlin.ru/events/president/news/20603> (дата звернення: 10.01.2024)).

⁸⁵ Чарльз Вокер наголосив: “Росія не такий великий ведмідь, яким себе видає” (Hansard. House of Commons. Ukraine. Vol. 577: debated on Tuesday 18 March 2014, col. 663).

⁸⁶ Hansard. House of Commons. Ukraine. Vol. 577: debated on Tuesday 18 March 2014, col. 663.

⁸⁷ Ibid, col. 667.

Обговорювали ситуацію в Україні і в Палаті Лордів. На початку засідання Старша державна міністерка закордонних справ і Співдружності баронеса Варсі нагадала розвиток подій в Україні, наголосивши, що британські національні інтереси очевидні в тому, щоб Україна могла приймати власні рішення, дотримуючись міжнародного права і статуту ООН, а також у запобіганні подальшим порушенням суверенітету незалежних європейських держав. Саїда Варсі підкреслила, що уряд Великої Британії засуджує вторгнення Росії, порушення територіальної цілісності України та цинічну кампанію дезінформації, яку Росія проводить як прикриття для своїх незаконних дій у Криму. Міністерка наголосила, що офіційний Лондон не визнає ні референдум, ні його результати⁸⁸, а також означила напрямки діяльності уряду у пошуках мирного вирішення кризи (нагадала про призупинення підготовки до саміту G8 у Сочі на невизначений термін, відкликання королівських та міністерських візитів на Паралімпійські ігри в Сочі, припинення роботи над новою комплексною угодою про відносини між Росією та Європейським Союзом⁸⁹).

У дебатах виступаючи аналізували ситуацію, висловлювали свою точку зору на сутність і шляхи вирішення проблеми. Сюжетними лініями були історичні паралелі в оцінці дій Путіна, мотиви РФ, політика міжнародної спільноти у ситуації, що склалася.

Історичні паралелі

Більшість парламентарів оцінювали дії Росії щодо України як найважливішу та серйозну кризу у відносинах між Сходом і Заходом після падіння Берлінської стіни⁹⁰. Доповідачі згадували події 1956 р. в Угорщині та 1968 р. в Чехословаччині, кубинську ракетну кризу 1962 р., однак, сходилися на тому, що саме Судети 1938 р. є найближчим прецедентом. Проте, у своєму виступі консерватор лорд Девід Хавелл наголосив, що називати події в Україні найбільшою кризою в Європі з 1945 р. абсурдно, не кажучи про повторення жажів Судет. На його переконання, це стара суперечка ще з XIX ст., пов'язана з напруженістю на “одвічно суперечливих землях між Росією та Європою”, питання без відповіді: де закінчується Європа, чи є Росія її частиною та в чийй сфері знаходяться регіони та землі між ними⁹¹. Проводилися паралелі між Кримом та Придністров'ям і подіями в Гагаузії⁹², що створювало чергові проблеми для Молдови та загалом в Європі⁹³.

Аналізуючи попередні агресивні дії Росії в Абхазії, Південній Осетії та Придністров'ї, парламентарі наголошували, що Росія створює ще один заморожений конфлікт у Європі⁹⁴. Лорд Дональд Андерсон висловив припущення про те, що якщо можна було провести такий референдум у Криму, то “чому б не провести референдум у Чечні, Дагестані чи в інших частинах Кавказу?”⁹⁵. Політик наголосив, що ця криза – можливість дізнатися більше про Росію і, можливо, позбутися деяких ілюзій, зокрема, що вона “твердо стоїть на шляху до демократії”. “Ми були готові не помічати серйозних недоліків, ігноруючи майже сталінський моноліт багатьох російських парламентських відповідей, кульмінацією яких стало одностайне голосування в російському парламенті щодо військового втручання в Україну”, – наголосив лорд⁹⁶. Це також можливість дізнатися більше про себе на демократичному Заході та про те, чи ґрунтуються основні пріоритети нашої зовнішньої політики на комерції, чи на ширших стратегічних принципах. Отже, перед лицем агресора Європа повинна виступити єдиним фронтом⁹⁷.

Мотиви Росії: реальність та вигадка

Обговорюючи причини російської агресії, депутати вдавалися в історичний екскурс, при цьому враховуючи лише російські наративи. Так, звучали тези, що “Київська Русь знаходиться в центрі

⁸⁸ House of Lords. Ukraine. Vol. 753: debated on Tuesday 18 March 2014, col. 100.

⁸⁹ Ibid, col. 101.

⁹⁰ Ibid, col. 104.

⁹¹ Ibid, col. 114.

⁹² 2 лютого 2014 р. в Гагаузській автономії відбувся референдум з питань зовнішньополітичного курсу Молдови та відкладеного статусу незалежності Гагаузії. Явка склала 70,42%. За відкладений статус незалежності проголосували 98,9% тих, хто взяли участь у плебісциті, проти – 1,9%. На консультативному референдумі за курс на вступ до Митного союзу проголосували 98,47% від виборців, що з'явилися до скриньок, проти – 1,52%. Курс, спрямований на вступ Молдови до Європейського союзу, підтримали 2,77% виборців, проти виступили 97,22%. Референдум був визнаний владою Молдови незаконним (Referendumul din Gruzia: plan de destabilizare orchestrat de Moscova 'i pionii ei. Cotidianul.ro, 04.02.2014, https://www.cotidianul.ro/referendumul-din-gagauzia-plan-de-destabilizare-orchestrat-de-moscova-si-pionii-ei/#google_vignette (доступ отримано 20.12.2024).

⁹³ House of Lords. Ukraine. Vol. 753: debated on Tuesday 18 March 2014, col. 134.

⁹⁴ Ibid, col. 104, 110.

⁹⁵ Ibid, col. 104.

⁹⁶ Ibid, col. 105.

⁹⁷ Ibid, col. 120.

російської історії”⁹⁸, акцентували на тісних історичних зв’язках України та Росії, через що, зокрема, граф Сендвіч (Джон Монтегю), зауважив, що ЄС не може надати серйозних історичних аргументів на користь альянсу з Україною⁹⁹. Лорд Вільям Спайсер також наголошував, що необхідно визнати і враховувати той факт, що певні країни, зокрема, Україна, перебувають у зоні впливу Росії, і що Україна “це буфер між Заходом і Сходом”¹⁰⁰.

Граф Сендвіч назвав найсильнішим мотивом бажання РФ повернути втрачену “роль матінки-Росії”. І хоча він не заперечував імперіалістичні та експансіоністські дії Путіна в Криму, водночас стверджував, що Крим є частиною російського впливу та військово-морського домінування в Чорному морі¹⁰¹. Лорд Вільям Гудхарт, наголошуючи на важливості Криму для Росії, назвав передачу півострова Україні помилкою, бо на його переконання той мав або бути незалежною державою, або частиною Росії. “Крим і Україна різні”, – стверджував лорд Гудхарт¹⁰². Граф Сендвіч висловив думку, що розширення ЄС на Схід має бути дуже обережним, щоб, зокрема, “не ризикувати подальшим розколом” України¹⁰³.

На надзвичайному значенні Криму для росіян наголосив лорд-єпископ Сент-Олбанса Алан Сміт, котрий побудував свій виступ на релігійному вимірі¹⁰⁴. Витоки сприйняття Криму як святого місця, промовець виводив від часів прибуття апостола Андрія на півострів, хрещення Русі Володимиром та будівництва культових споруд у період, коли Крим входив до складу російської держави. Лорд-єпископ підкреслив, що впродовж багатьох років між Українською Православною Церквою Київського Патріархату, що орієнтована на захід, і Українською Православною Церквою Московського Патріархату, що орієнтована на схід, існувала глибоко вкорінена недовіра. І тільки в останні місяці всі українські церкви знайшли спільну мету. На його думку, з релігійної точки зору, Майдан був унікальним екуменічним і міжконфесійним явищем¹⁰⁵, а Синод Української православної церкви Київського патріархату навіть дійшов до того, що натякав Українській православній церкві Московського патріархату, що, можливо, настав час подолати розбіжності та об’єднатися в одній церкві. На переконання лорда, об’єднана українська церква перекроїть карту православ’я. Лорд-єпископ відзначив тісний зв’язок держави і церкви в Росії, свідченням чого став заклик митрополита Кіріла, який підтримує імперські амбіції очільника Кремля, голосувати за президента Путіна на останніх виборах. Далекоглядним виявилось припущення лорда-єпископа, що за умови створення Росією подальших соціальних заворушень та їх підтримки Кірілом, існує цілком реальна небезпека того, що Російська православна церква назавжди відштовхне православних християн України¹⁰⁶.

Лорд-єпископ Сент-Олбанса також розвінчав у своєму виступі повідомлення ЗМІ, начебто Майдан мав неонацистське підґрунтя, а єврейська громада в Україні зазнавала нападів і переслідувань. Цю інформацію насамперед відкинув як російську пропаганду головний рабин України Моше Реувен Асман, який повідомив, що загони самооборони Майдану навпаки забезпечували охорону синагоги в Києві. Також Український єврейський конгрес запевнив у відсутності будь-яких проявів антисемітизму¹⁰⁷. Лорд-єпископ Сент-Олбанса стверджував, що рішення демонізувати протестувальників як фашистів було навмисно використано для розпалювання глибоко вкорінених та історичних страхів у Криму, східній та південній частинах України. Враховуючи цю атмосферу непевності та залякування, важко не розглядати референдум як анексію – “розлучення під дулом зброї, а не самовизначення”¹⁰⁸.

Лорд Дональд Андерсон у своєму виступі наголосив на історичних, географічних та етнічних інтересах Росії в Україні, які, на його переконання, варто враховувати. Тому, треба надати міжнародні гарантії для російської меншини, зокрема, щодо статусу російської мови¹⁰⁹, добровільної відмови

⁹⁸ House of Lords. Ukraine. Vol. 753: debated on Tuesday 18 March 2014, col. 121.

⁹⁹ Ibid, col. 109.

¹⁰⁰ Ibid, col. 124.

¹⁰¹ Ibid, col. 110.

¹⁰² Ibid, col. 128.

¹⁰³ Ibid, col. 109.

¹⁰⁴ Ibid, col. 112.

¹⁰⁵ Ibid, col. 113.

¹⁰⁶ Ibid, col. 113.

¹⁰⁷ Ibid, col. 113.

¹⁰⁸ Ibid, col. 113.

¹⁰⁹ У 2012 р. Верховна рада України ухвалила закон “Про засади державної мовної політики” (неофіційно відомий як “Закон Ківалова-Колесніченка”) – закон, що при незмінності визнання української мови як державної в Україні, істотно розширював використання регіональних мов, якщо кількість носіїв цих мов не менше 10% від населення певного регіону,

Україною від приєднання до військових союзів, тобто, фактичного її нейтралітету¹¹⁰. Про цей же привід до військового вторгнення Росії говорила баронеса Алісон Сатті, наголошуючи водночас, що Путін використав “здебільшого неіснуючу загрозу російськомовним в Україні як виправдання для своїх дій”¹¹¹. Лорд Гілтон (Джоліф Реймонд) зауважив, що навіть наявність тісних історичних зв’язків між двома народами не виправдовує спроби диктувати свою волю найближчому сусіду, який має чітке уявлення про власну ідентичність і реально прагнув встановити незалежність між 1917 і 1920 роками¹¹².

Лорд Девід Чіджі наголосив, що Росія використала дезінформацію для виправдання експансіоністської політики. Насправді ж немає достовірних доказів погроз російським громадянам в Україні, чи збройних нападів. Його досвід спілкування з російськими політиками свідчить про прагнення Росії повернути статус великої держави. Тому, очевидною є небезпека для низки менших країн, які раніше були частиною радянської імперії¹¹³. Зрештою, у виступах інших депутатів йшлося не тільки про колишні республіки СРСР. Лорд Джон Олдердайс пояснював дії Росії імперськими амбіціями, навівши й інші приклади її зовнішньополітичної діяльності: під час ізраїльсько-палестинського конфлікту, коли ООН, ЄС і Сполучені Штати займали одну сторону, РФ контактувала з Хамасом і Хезболлою, ігноруючи рішення співтовариства¹¹⁴. Політик зауважив, що малювання ліній на піску, коли ти можеш в один момент стерти одну та накреслити іншу, не є виходом з ситуації.

Історичним минулим пояснював мотиви та поведінку Росії лорд Солей, який підкреслив, що РФ “програла, коли Радянський Союз розпався”¹¹⁵. На його думку, небезпека реваншизму все ж існує, особливо для країн Балтії¹¹⁶, оскільки невідомо де і коли російський експансіонізм зупиниться. У цьому контексті баронеса Елюнед Морган акцентувала увагу на мюнхенській промові Путіна 2007 р., в якій очільник Кремля назвав розпад Радянського Союзу найбільшою катастрофою ХХ ст. Вона наголосила, що росіяни ніколи не визнавали Україну окремою державою та й державою взагалі, тому й не можуть змиритися з розвитком вільної ринкової, демократичної України, особливо інтегрованої в західні економічні та безпекові структури¹¹⁷. В обговоренні наголошувалося, що дуже важливо, щоб Кремль зрозумів, що ці країни мають підтримку союзників і що “стаття 5 Вашингтонського договору – не мертва буква”¹¹⁸.

Міжнародно-правові та економічні санкції

Більшість політиків закликали до призупинення членства Росії в європейських інституціях, таких як Парламентська асамблея Ради Європи, ОБСЄ; G8 та будь-яких торговельних переговорів¹¹⁹. Парламентарі звернулися до уряду Великої Британії із пропозицією визначити банки та компанії, які функціонують за рахунок незаконних російських інвестицій, “відмитих” мільярдів¹²⁰. Разом із тим, відзначалося, що прийняті санкції є досить поверхневими, про що свідчать зневажливі висловлювання президента Путіна щодо них, зростання російського фондового ринку на понад 5% за один день¹²¹.

Шляхи вирішення

Щодо ймовірних шляхів вирішення проблеми, дискусанти загалом притримувалися єдиної точки зору: по-перше, надання економічної, фінансової та політичної допомоги Україні; по-друге, ізоляція Росії в міжнародних організаціях; по-третє, економічні санкції проти Росії, оскільки саме “фінансові гвинти можуть зруйнувати слабку російську фінансову систему”¹²²; по-четверте, зменшення

а в окремих випадках й менше 10% (“Про засади державної мовної політики” № 5029-VI від 03.07.2012, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17#Text> (доступ отримано: 07.12.2024). 23 лютого 2014 р. Верховна Рада України скасувала цей закон (Пленарне засідання 23 лютого 2014 року. Інформаційне управління Апарату Верховної Ради України, https://www.rada.gov.ua/news/Plenarni_zasidannya/88084.html) (доступ отримано: 11.11.2024).

¹¹⁰ House of Lords. Ukraine. Vol. 753: debated on Tuesday 18 March 2014, col. 104.

¹¹¹ Ibid, col. 121.

¹¹² Ibid, col. 122.

¹¹³ Ibid, col. 107–108.

¹¹⁴ Ibid, col. 138. ХАМАС, Хезболла були визнані терористичними організаціями в Ізраїлі, США, ЄС. Росія ж підтримувала з ними дружні відносини.

¹¹⁵ House of Lords. Ukraine. Vol. 753: debated on Tuesday 18 March 2014, col. 117.

¹¹⁶ Ibid, col. 119.

¹¹⁷ Ibid, col. 144.

¹¹⁸ Ibid, col. 134.

¹¹⁹ Ibid, col. 108.

¹²⁰ Ibid, col. 111.

¹²¹ Ibid, col. 102.

¹²² Ibid, col. 115.

залежності від російських нафти і газу на доходах від яких “тримається вся путінська Росія”¹²³, для чого, зокрема, розглянути альтернативи газопроводу “Південний потік”, проконсультуватися з урядом Норвегії, західними компаніями та постачальниками зрідженого природного газу в регіоні, щоб рухатися вперед у створенні стратегічних запасів газу для України, країн Східної та Центральної Європи¹²⁴.

Водночас, оцінюючи геополітичну ситуацію загалом, парламентарі наголошували на необхідності врахування ролі РФ в інших кризах, зокрема, йшлося про події у Сирії, переговори щодо Ірану¹²⁵. Тому, деякі політики висловлювали свою незгоду з ініціативою виключення Росії з G8, наполягаючи на обов’язковості діалогу з Кремлем.

Були й щоправда радикальні пропозиції вирішення української кризи. Так, лорд Девід Трефгарн запропонував здати Крим в оренду росіянам при збереженні суверенітету українців¹²⁶. При цьому він покликався на досвід Гонконгу, оренду так званих суверенних баз на Кіпрі, Акротирі та Декелії. Політики Палати громад, коментуючи тези Путіна про визнання міжнародною спільнотою незалежності Косова, підкреслювали, що з Кримом це не має нічого спільного, позаяк ситуація в Косово була зовсім іншою¹²⁷.

Найконтroversійнішим став виступ лорда Дейла Кемпбелла-Севорса, котрий висловив цілковиту незгоду з позицією ЄС, Великої Британії та США щодо оцінки ситуації. Політик вважав, що Росія має повне право кидати виклик територіальній цілісності Україні, а доказів застосування сили під час проведення референдуму в Криму немає. На думку політика, Крим – російський, а те, що після розпаду колишнього Радянського Союзу півострів опинився в Україні – історична випадковість, яка виправляється. За ситуацію, що склалася, політик поклав часткову відповідальність на європейську спільноту, що своїми діями “неодноразово принижувала Росію”¹²⁸.

Завершив дебати представник уряду в Палаті лордів Вільям Воллес (барон Воллес із Солтера, придворний лорд). Урядовець наголосив, що очільник Кремля живе націоналістичними спогадами і міфами, відповідно інтерпретуючи історію¹²⁹, та висловив жаль із приводу того, що російській владі, щоб почуватися в безпеці, схоже, потрібні слабкі та розділені сусіди¹³⁰. Політик відхилив твердження про абсолютні права Росії на Крим, нагадавши, що півострів свого часу належав татарам. Також відкинув будь-які порівняння між Косово та Кримом, аргументуючи тим, що ухвалені рішення щодо Косова базувалися на доказах етнічної чистки та не приймалися спонтанно: міжнародна спільнота вжила відповідних заходів лише після років дипломатичних зусиль, тоді як Росія у Криму відразу обрала військовий варіант. Також Вільям Воллес відхилив пропозицію поділу України (лорд Джон Олдердайс) на дві частини, підкресливши, що багато російськомовних у східній Україні після останніх подій ставляться до Росії з більшою недовірою, ніж рік чи два назад¹³¹. Найбільшим питанням для політика було: чи зможе “м’яка сила” Заходу перемогти “жорстку силу” Росії? Промовець визнав, що на карту поставлені основоположні принципи міжнародного права та суверенітету¹³² й зазначив, що міжнародне співтовариство має зробити більше, щоб заохотити Росію до конструктивного діалогу, водночас застосовуючи сильніший тиск, якщо президент Путін відмовиться змінити курс. Поєднання дипломатії, спільної рішучості та єдиної відповіді є найкращим способом деескалації цієї небезпечної кризи, збереження суверенітету України та європейської безпеки. Політик наголосив, що уряд матиме підтримку парламенту для досягнення бажаного результату¹³³.

25 березня в Палаті лордів баронеса Варсі озвучила подальші кроки британського уряду. Зокрема йшлося про надання Україні пакету технічної допомоги у розмірі 10 млн фунтів стерлінгів, продовження роботи над пакетом МВФ, ініціативу щодо зняття митних зборів із українського експорту, а також підписання політичних складових Угоди про асоціацію з ЄС¹³⁴.

¹²³ House of Lords. Ukraine. Vol. 753: debated on Tuesday 18 March 2014, col. 115.

¹²⁴ Ibid, col. 109.

¹²⁵ Ibid, col. 111, 120.

¹²⁶ Ibid, col. 143.

¹²⁷ Ibid, col. 111.

¹²⁸ Ibid, col. 143.

¹²⁹ Ibid, col. 148.

¹³⁰ Ibid, col. 150.

¹³¹ Ibid, col. 151.

¹³² Ibid, col. 152.

¹³³ Ibid, col. 147, 154.

¹³⁴ House of Lords. Ukraine. Vol. 753: debated on Tuesday 25 March 2014, col. 434, <https://hansard.parliament.uk/Lords/2014-03-25/debates/14032569001394/Ukraine?highlight=ukraine#contribution-14032569001427>.

Висновки. Отож, британські політики обговорювали причини і наслідки російської агресії для України, Європи та всього світу, проблеми гуманітарної кризи, санкції проти Росії та їх ефективність, підтримку України в протистоянні російському вторгненню та проведенні внутрішніх реформ, перспективи мирного врегулювання конфлікту. Незважаючи на деякі розходження в оцінках, усі парламентарі визнали, що Росія своїми діями порушила статут ООН, Заключний акт Наради з безпеки і співробітництва в Європі, Будапештський меморандум 1994 р. та низку інших міжнародних договорів. Тобто, більшість британських політиків однозначно засудили дії Росії, наголосивши, що йдеться насамперед про її імперські амбіції, повернення України в сферу впливу Росії та закликали до міжнародної солідарності з Україною, оскільки в інтересах Заходу мати стабільну, демократичну та ліберальну Україну. Як наголосив лорд Гілтон “Україна – не бананова республіка”¹³⁵, а країна з населенням у близько 45 млн. За словами лорда Джона Керра, Україна багата корисними копалинами, є другим у світі експортером зерна, яка сильно постраждала від правління п’яти “корумпованих клептократій”¹³⁶. Отже, корупція в Україні була визнана найбільшим злом¹³⁷, яке необхідно здолати. Тому, британські парламентарі пов’язували свою політику щодо України також з успішними реформами.

Британські політики висловлювали занепокоєння щодо зростання напруженості в Європі та закликали до зміцнення європейської безпеки. Зокрема підкреслювалося, що Україна не може бути буферною зоною для Москви чи Заходу проти іншої сторони, натомість могла би стати ефективним мостом із Західної Європи до Росії. Паралельно із закликами до рішучих дій проти Росії парламентарі наголошували на необхідності налагодження конструктивного діалогу з нею. Вирішення українсько-російського конфлікту британські політики розглядали через застосування норм міжнародного права.

Після російської агресії офіційний Лондон обрав політику активної координації своїх зусиль із європейськими й американськими союзниками, зокрема, у підтримці внутрішньоевропейської і трансатлантичної єдності щодо санкцій. Британці доводили свою партнерську відповідальність перед Україною наданням допомоги в оборонній сфері, підтримкою реформаторських зусиль і активною санкційною політикою щодо Росії. Велика Британія виступила одним із головних фінансових донорів України, поряд із США та Німеччиною. На підтримку України уряд Сполученого Королівства виділив 12,8 мільярда фунтів стерлінгів (включно з 3 млрд на 2024–2025 роки), з яких 7,8 мільярда фунтів стерлінгів припадає на військову допомогу. Велика Британія надає і летальне, і нелетальне озброєння, включаючи танки, системи протиповітряної оборони та високоточні ударні ракети великої дальності; спільно з союзниками також проводить навчальну програму (операція *Interflex*) за якою пройшли підготовку понад 50 тисяч українських військовослужбовців¹³⁸. Постійно збільшується і кількість накладених проти Росії санкцій, завдаючи Москві масштабних економічних збитків, демонструючи солідарність і підтримку України. Під час візиту прем’єр-міністра Великої Британії Ріші Сунака (з 25 жовтня 2022 р.) до Києва 12 січня 2024 р. було підписано двосторонню безпекову угоду з Україною, в якій передбачено надання Україні оборонної допомоги в довготерміновій перспективі¹³⁹. Велика Британія продовжує залишатися одним із найвагоміших і найближчих союзників України.

REFERENCES

- Hansard. House of Commons. Ukraine, Syria and Iran. Vol. 576: debated on Monday 24 February 2014, <https://hansard.parliament.uk/Commons/2014-02-24/debates/1402248000002/UkraineSyriaAndIran?highlight=ukraine#contribution-1402248000268> (Last accessed: 07.12.2024). (in English).
- Hansard. House of Commons. Ukraine. Vol. 576: debated on Tuesday 4 March 2014, <https://hansard.parliament.uk/Commons/2014-03-04/debates/14030455000002/Ukraine?highlight=ukraine#contribution-140304550000081> (Last accessed: 07.12.2024). (in English).

¹³⁵ House of Lords. Ukraine. Vol. 753: debated on Tuesday 18 March 2014, col. 122.

¹³⁶ Ibid, col. 132.

¹³⁷ Ibid., col. 136.

¹³⁸ Military assistance to Ukraine since the Russian invasion. Published Monday, 25 November, 2024. UK Parliament. <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9477/> (доступ отримано: 21.12.2024).

¹³⁹ Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії. 12 січня 2024. Президент України. Офіційне інтернет представництво. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spirovbitnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-88277> (доступ отримано: 17.02.2024).

- Hansard. House of Commons. Ukraine. Engagements. Vol. 576: debated on Wednesday 5 March 2014, <https://hansard.parliament.uk/Commons/2014-03-05/debates/14030567000019/Engagements?highlight=ukraine#contribution-14030567000103> (Last accessed: 08.12.2024). (in English).
- Hansard. House of Commons. European Council. Vol. 577: debated on Monday 10 March 2014, <https://hansard.parliament.uk/Commons/2014-03-10/debates/14031014000002/EuropeanCouncil?highlight=ukraine#contribution-14031014000320> (Last accessed: 17.12.2024). (in English).
- Hansard. House of Commons. Ukraine. Vol. 577: debated on Tuesday 18 March 2014, <https://hansard.parliament.uk/Commons/2014-03-18/debates/14031867000001/Ukraine?highlight=ukraine#contribution-14031883000242> (Last accessed: 20.12.2024). (in English).
- Hansard. House of Lords. Ukraine, Syria and Iran. Vol. 752: debated on Monday 24 February 2014, <https://hansard.parliament.uk/Commons/2014-02-24/debates/1402248000002/UkraineSyriaAndIran?highlight=ukraine#contribution-1402248000268> (Last accessed: 15.11.2024). (in English).
- Hansard. House of Lords. Ukraine. Vol. 752: debated on Thursday 27 February 2014, <https://hansard.parliament.uk/Lords/2014-02-27/debates/14022779000577/Ukraine> (Last accessed: 17.11.2024). (in English).
- Hansard. House of Lords. Ukraine. Vol. 752: debated on Tuesday 4 March 2014, <https://hansard.parliament.uk/Lords/2014-03-04/debates/14030462000469/Ukraine?highlight=ukraine#contribution-14030462000128> (Last accessed: 08.12.2024). (in English).
- Hansard. House of Lords. European Council. Vol. 752: debated on Monday 10 March 2014, <https://hansard.parliament.uk/Lords/2014-03-10/debates/14031020000154/EuropeanCouncil?highlight=ukraine#contribution-14031020000058> (Last accessed: 17.12.2024). (in English).
- Hansard. House of Lords. Crimea. Vol. 752: debated on Thursday 13 March 2014, <https://hansard.parliament.uk/Lords/2014-03-13/debates/14031365000470/Crimea?highlight=ukraine#contribution-14031365000054> (Last accessed: 07.12.2024). (in English).
- Hansard. House of Lords. Ukraine. Vol. 753: debated on Tuesday 18 March 2014, <https://hansard.parliament.uk/Lords/2014-03-18/debates/14031876000361/Ukraine?highlight=ukraine#contribution-14031889000024> (Last accessed: 20.12.2024). (in English).
- Hansard. House of Lords. Ukraine. Vol. 753: debated on Tuesday 25 March 2014, <https://hansard.parliament.uk/Lords/2014-03-25/debates/14032569001394/Ukraine?highlight=ukraine#contribution-14032569001427>. (Last accessed: 07.12.2024). (in English).
- Memorandum pro harantii bezpeky u zviazku z pryednanniam Ukrainy do Dohovoru pro nerozpovsiudzhennia yadernoi zbroi. 05.12.1994, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_158#Text (dostup otrymano: 11.11.2024). (in Ukrainian).
- Military assistance to Ukraine since the Russian invasion. Published Monday, 25 November, 2024. UK Parliament, <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9477/> (Last accessed: 21.12.2024). (in English).
- “O ratifikatsii Dogovora mezhdru Rossiiskoi Federatsiei i Respublikoi Krim o prinyatii v Rossiiskuyu Federatsiyu Respubliki Krym i obrazovanii v sostave Rossiiskoi Federatsii novókh subektov”. Federalnyi zakon ot 21 marta 2014 h. N 36-F3, <https://base.garant.ru/70618344/> (dostup otrymano: 11.11.2024). (in Russian).
- Pavlenko, Oleksandr. Pozytsiia mizhnarodnoho spivtovarystva shchodo samovyznachennia Kosova (1990–2010-ti roky). Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata istorychnykh nauk (Kyiv–Ternopil, 2018). (in Ukrainian).
- Pidpysannia uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta YeS: naslidky, zavdannia ta perspektyvy. Analitychna zapyska. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen, <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2014-04/asocycacya-8775f.pdf>. (in Ukrainian).
- Plenarne zasidannia 23 liutoho 2014 roku. Informatsiine upravlinnia Aparatu Verkhovnoi Rady Ukrainy, https://www.rada.gov.ua/news/Plenarni_zasidannya/88084.html (dostup otrymano: 11.11.2024). (in Ukrainian).
- “Pro zasady derzhavnoi movnoi polityky”. Zakon Ukrainy № 5029-VI vid 03.07.2012, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17#Text> (dostup otrymano: 07.12.2024). (in Ukrainian).
- “Pro zvernennia Verkhovnoi Rady Ukrainy do parlamentiv derzhav-harantiv bezpeky Ukrainy ta mizhnarodnykh orhanizatsii”. Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2014, № 12, st.213, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/845-VII#Text>. (dostup otrymano: 11.11.2024). (in Ukrainian).
- Putin pidpysav uhodu pro pryednannia Krymu do RF. BBC News Ukraina. 18.03.2014, https://www.bbc.com/ukrainian/news/2014/03/140318_putin_crimea_signing_ak (dostup otrymano: 11.11.2024). (in Ukrainian).
- Putin, Vladimir. Obrashcheniye Prezidenta Rossiiskoi Federatsii. 2014.18.03, <http://www.kremlin.ru/events/president/news/20603> (dostup otrymano: 10.01.2024). (in Russian).
- Referendumul din Găgăuzia: plan de destabilizare orchestrat de Moscova și pionii ei. *Notidianul.ro*, 04.02.2014, https://www.cotidianul.ro/referendumul-din-gagauzia-plan-de-destabilizare-orchestrat-de-moscova-si-pionii-ei/#google_vignette (Last accessed: 20.12.2024). (in Romanian).
- Scottish Government. *Scotland's Future*, 26 November 2013, <https://www.gov.scot/publications/scotlands-future/pages/2/> (Last accessed: 07.12.2024). (in English).
- Solodkyi Serhii, Bielieskov Mykola. Audyt zovnishnoi polityky. Dyskusiina zapyska. (Kyiv: Instytut svitovoi polityky, 2017). (in Ukrainian).

Uhoda pro spivrobotnytstvo u sferi bezpeky mizh Ukrainoiu ta Spoluchenyim Korolivstvom Velykoi Brytanii i Pivnichnoi Irlandii. 12 sichnia 2024. Prezydent Ukrainy. Ofitsiine internet predstavnytstvo. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-88277> (dostup otrymano: 17.02.2024). (in Ukrainian).

THE BEGINNING OF RUSSIA'S WAR AGAINST UKRAINE: PARLIAMENTARY DEBATE IN THE UK (February–March 2014)

Zoya BARAN

*Ivan Franko National University of Lviv,
Department of World Modern History,
Universytetska str. 1, 79000, Lviv, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9685-3953>*

The article is devoted to the coverage of the UK's position on Russia's aggressive actions against Ukraine in February–March 2014 through the prism of parliamentary debates. Within a month (Ukrainian issues became the focus of discussion after the critical events of 18–20 February 2014 in Kyiv and the beginning of Russia's war against Ukraine), five such debates took place in the House of Commons (24 February, 4, 5, 10, 18 March), and seven in the House of Lords (24, 27 February, 4, 10, 13, 18, 25 March). Such attention to Ukrainian issues can be explained by the prevailing belief in the UK that not only the fate of the country as such, but also the future vector of the region and global security depended on the success of internal political changes in Ukraine and the stopping of Russian aggression.

Based on the materials of the parliamentary debate, it was found that official London and MPs expressed absolute support for Ukraine, partially blaming the international community for the outbreak of war, which did not show resolve in condemning Russia's previous aggressive policy towards Georgia, Moldova, the cases of Oleksandr Lytvynenko and Sergei Magnitsky. The parliamentarians stressed the illegitimacy of the referendum on the status of Crimea, which took place under military occupation and in violation of all international rules and treaties (the UN Charter, the Final Act of the Conference on Security and Cooperation in Europe, the 1994 Budapest Memorandum). The politicians recognised the events in Crimea as part of a pattern of Russian behaviour that had already taken place in South Ossetia, Abkhazia and Transnistria. The parliamentarians noted Russia's use of disinformation to justify its expansionist policy and rejected the arguments given for the reasons for the invasion of Ukraine, such as: the need to protect Russian compatriots in Ukraine and Russian speakers, military bases in Crimea; the illegitimacy of the new Ukrainian government, and therefore the non-binding nature of previous agreements and the request for help from the current President Yanukovich (removed from office by the Verkhovna Rada on 22 February); the right of the Crimean population to choose to join Russia, citing Kosovo as a precedent. British politicians explained Russia's actions by its imperial ambitions, stating that Russia's real goal was to return Ukraine to its sphere of influence.

The parliamentarians expressed fears about the possibility of further expansionist plans of Russia, in particular towards Poland and the Baltic States, and therefore constantly stressed the need to join forces to deter further Russian military actions and de-escalate the situation. The parliamentarians considered the resolution of the Ukrainian-Russian conflict through the application of international law, the adoption of tough sanctions measures to deter the aggressor, the revision of the defence strategy and the strengthening of their country's military capabilities. Along with calls for decisive action against Russia, parliamentarians stressed the need to establish a constructive dialogue with it.

Calling for solidarity with Ukraine, British MPs linked the policy towards Ukraine to the implementation of internal reforms by the Ukrainian authorities.

The achievement of cross-party consensus in parliament created the necessary basis for the UK government to adopt anti-Russian sanctions and take an active stance in supporting Ukraine in the international arena. Official London chose a policy of active coordination of its efforts with European and American allies, in particular in maintaining intra-European and transatlantic unity on sanctions. The British proved their partnership responsibility towards Ukraine by supporting the reform efforts of the Ukrainian authorities. The UK has become one of the main donors to Ukraine, along with the US and Germany.

Keywords: Russian-Ukrainian War, Global Security, UK, Parliamentary Debate, Ukraine, Crimea.